

ERİ

ULUSLARARASI ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU

V

1-5 Kasım 2007

B İ L D İ R İ L E R

CİLT II

EDITÖR

DR. COŞKUN YILMAZ

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	179439
Tas. No:	956.141 ÜSK.5

ÜSKÜDAR
BELEDİYESİ

**ULUSLARARASI
USKUDAR SEMPOZYUMU V**

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Mehmet İpşirli / Prof. Dr. İsmail Eriinsal
Prof. Dr. Mustafa Uzun / Prof. Dr. Zekeriya Kurşun
Prof. Dr. Tufan Buzpinar / Doç. Dr. Mustafa Sabri Küçükaşcı
Yrd. Doc. Dr. Erhan Afyoncu

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Doç. Dr. Mustafa Sabri Küçükaşcı

YAYINA HAZIRLIK

Zafer Cınar, Ugur Demir

İMLA VE TASHİH

Prof. Dr. Mustafa Uzun, Ahmet Karataş

GORSEL ARASTIRMA

Zafer Çınar, Ugur Demir

FOTOGRAFLAR

Zekiye Ermiş, A. Bilal Aslan, Suphi Darıcalı

SEMPOZYUM FOTOGRAFLARI

Kenan Koca, İsa Telli

TASARIM

Hamit Celebi

BASKI VE CİLT

Görsel Dizayn Ofset Matbaacılık Tic. Ltd. Sti.

İstanbul 2008

ISBN 978-9944-5807-5-5

Telif hakları Üsküdar Belediyesine aittir, tamamı veya bir kısmı izinsiz
basılamaz, çoğaltılamaz, kaynak gösterilmeden iktibas edilemez.

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ

Hakimiyeti Milliye Caddesi,

Atlas Çıkmaızı No: 69

ÜSKÜDAR / İSTANBUL

Tel: 0 216 531 30 00 • Faks: 0 216 531 31 03

www.uskudar.bel.tr

Florinalı Nâzım

Edebiyatımızın Tatlı Kaçığı

B E Ş İ R A Y V A Z O Ğ L U

Araştırmacı-Yazar

Bu bildiriye, Manastır'ın Florina kasabasında doğmuş ve çocukluğunu bu kasabada geçirmiş olmakla beraber, hayatının büyük bir kısmını Kuzguncuk ve Üsküdar'da yaşayan "Türk Şiir Kralı"nın ilgi çekici macerası anlatılmaktadır.

Bir adam düşünün ki, yıllarca mizah gazete ve dergilerinin baş sermayesidir ve bütün bir devir onunla uğraşıp durmuştur. Hakkı Süha Gezgin'in ifadesiyle, kendisi tek bir nükte bulup söyleyemediği halde, yüzlerce nüktenin doğmasına yol açan bu tuhaf adamın derdi ne paradır, ne de mevki ve makam.¹ Tek arzusu vardır: Hayran olduğu Abdülhak Hâmid gibi büyük bir şöhretin sahibi olmak! Çünkü deha sahibi olduğuna samimiyetle inanmaktadır. Hâmid, karısı Fatma Hanım ölünce nasıl *Makber*'i yazmışsa, o da kendi karısının ölümü üzerine *Zeyl-i Makber*'i yazmıştır. Şöhret, o halde en tabii hakkıdır.

Nâzım Özgünay, Florina'da doğduğu için "Florinalı", peşinden hiç ayrılmadığı Abdülhak Hâmid'in *Makber*'ine yazdığı *Zeyl-i Makber*'den dolayı da "Zeyl-i Makber Şairi" veya "Zeyl-i Şâir-i Âzam" diye anılan bir şair, her yıl etrafına topladığı gençlerle Tevfik Fikret'i, 1927 yılından sonra da Süleyman Nazif'i mezarlarının başında anarak isminden gazetelerde söz ettirmeyi başarsa da, dehasına kendisinden başkasını inandıramadığı için yazı ve şiirlerini gazetelerin ancak ilân sayfalarında ilân tarifesiyle yayımlatabilen ihtifal meraklısı bir edebiyat delisiydi. Meşhur şair ve yazarlar onu sırf başlarından savmak için kitaplarına takriz ve tenkitler yazar, kendi kitaplarını ve fotoğraflarını da övgülü ithaf cümleleri yazarak imzalarlardı. Florinalı, iftihar kaynağı olan bu cümleleri dehasının inkâr edilemez vesikaları olarak görürdü. Kimi yakalarsa saatlerce konuşup manzumelerini dinlettiği için lâkaplarından biri "Tıraşçı"ydı ve karikatürlerinde bazan eline bir ustura verilirdi.

Florinalı'nın gençlik dönemi

Zekâsı ve meziyetleri sınırlı olmasına rağmen, Hâmid gibi büyük bir şöhret olma hevesi, Florinalı Nâzım'ı özellikle 1920-1940 yılları arasında edebiyatımızın en renkli ve mizah dergilerine en fazla malzeme veren şairi haline getirmişti. Onun nazarında dünyada gerçek tek şair vardı: Abdülhak Hâmid! Erişilmez bir dahi, bir "dâhî-i a'zam" olarak gördüğü *Makber* şairinin yakın çevresine bir yolunu bulup girmeyi başarmış ve kendisini onun "veliahd-ı edebî"si olarak ilân etmişti; yani Hâmid öldüğünde yerine geçecek, "İkinci Hâmid" olacaktı. Bunun için bir ara imzasının üzerinde "Hayrülhalef" sıfatını bile kullandı. "Şi'rimle benim İkinci Hâmid" ve "Hayru'l-halef-i Şâir-i Âzam bana derler" mısraları çok meşhurdu.

Tanınmış şairlerin sevgi ve dostluklarını kazanmak için, onların işlerine koşan ve zor zamanlarında yanlarında olarak kendisine minnettar kalmalarını sağlayan Florinalı, bu arada şiirlerini takdim eder, ithafli ve imzalı fotoğraflarını alır, defterini önlerine sürüp kendisi hakkında bir şeyler yazmalarını rica eder, öldüklerinde de uzun uzun mersiyeler yazar, ihtifaller düzenlerdi. Edebiyat tarihimize en fazla takriz yazılan kitaplar belki de onun kitaplarıdır. Bilindiği gibi, bir kitap için o kitabın yazıldığı alanda üstad kabul edilen kişilere yazdırılan ve kitabın baş tarafında yer alan, genellikle övücü yazılara "takriz" denilmektedir. Bu geleneği ilk kitabından başlayarak fazlaca istismar eden Florinalı'nın kitaplarında takrizler, çok zaman, kitabın asıl metni kadar yer tutmaktadır.²

Florinalı'nın "Büyük şair" iltifatını aldığı ilk şair, Tevfik Fikret'tir. Birkaç kitabında kullandığı imzalı Fikret fotoğrafında şöyle bir ithaf yer alır: "Büyük şair Florinalı Nâzım beyefendiye Halûk'un şükranile beraber. Âşiyân: 27 Kânunusani 1327 Tevfik Fikret."³

Abdülhak Hâmid de önceleri kendisine çeşitli vesilelerle mektuplar yazarak hayranlığını dile getirip şiirlerini gönderen Florinalı'yı Mütareke yıllarından iti-

Kızı Aliye Meliha Hanım'ın küçüklüğü

Florinalı Nâzım, 1930'larda kızı Aliye Meliha Hanım'la birlikte

baren gölgesi gibi peşinde taşımaya başlamış, önce “Leyl-i Makber” olarak gördüğü *Zeyl-i Makber*'i, 23 Haziran 1923 tarihli mektubunda “Büyük bir şairsiniz! *Zeyl-i Makber*'i okuyuncaya kadar bu mazhariyetinize ben de muttali' değildim fakat şimdi gördüm ve bildim.” abartılı bir şekilde methetmişti.”⁴

Florinalı Nâzım'ın en meşhur eseri olan *Zeyl-i Makber*'in sadece yirmi dokuz kıt'ası *İkdam* gazetesinin 28 Haziran 1340 (1924) tarihli sayısında yayımlanmıştır. Bugün Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan yazma tek nüshası 168 dörtlükten oluşur. Florinalı, eşi Emine Hanım'ın ölümünden sonra yazmaya başladığı bu manzumenin 497 kıt'aya ulaştığını, fakat büyük bölümünün Açıktürbe yangınında diğer evrakıyla birlikte yandığını söyler. İbnülemin'in de *Son Asır Türk Şairleri*'nde sekiz kıt'asını yayımladığı *Zeyl-i Makber*, mizah yazarları tarafından çok kullanılmış ve yukarıda belirttiğimiz gibi, Florinalı'ya “*Zeyl-i Makber Şairi*” ve “*Zeyl-i Şair-i Âzam*” lâkaplarının takılmasına yol açmıştır.

Florinalı Nâzım'ın hayran olduğu ve “Edîb-i Muazzam” ünvanını lâıyk gördüğü Sami Paşazade Sezai de, 19 Nisan 1340 (1924) tarihinde imzaladığı fotoğrafında “büyük şair” ifadesini kullanmıştır.⁵

Süleyman Nazif'in yıllarca diline doladığı bu “büyük şair”lik payesi Florinalı'nın adeta aklını başından aldı. Fikret, Hâmid ve Sezai gibi üç “dâhi” tarafından verilen bir hükmün aksini kim iddia edebilirdi? Hâmid'in *Hâtrât-ı Meşâ-hir*'deki cümlelerinde de istihza sezilmiyor değil; fakat benzer bir ifadeyi

Kayıbedilen günü

Şüphesiz bir günün kaybı, ömrü ve huzuru etkiler. İnanırsanız, kaybedilen bir günün kaybı, ömrü ve huzuru etkiler. İnanırsanız, kaybedilen bir günün kaybı, ömrü ve huzuru etkiler. İnanırsanız, kaybedilen bir günün kaybı, ömrü ve huzuru etkiler.

Bromural «Knoll» komprimeleeri

Mükemmeldir ya «Knoll» marka edis ve üç tür reçeteye göre, bulaşık deterjanı

Knoll A.-G., kimyevi maddeler fabrikaları, Ludwigshafen (FRG).

**EDEBİYAT TARİHİMİZE:
DEĞERLİ YÜKSEK BİR ARMAĞAN**

**EDEBİYAT TARİHİMİZE:
DEĞERLİ YÜKSEK BİR ARMAĞAN**

Ülkemizde, yayıncılıkta beklenen bütün ihtifallerin deşer, ertey ve ertelenmesine en belli başlı bir sebebi ve en aciz ve en zayıf bir sebep ve hâta olan (Tevfik Fikret ihtifalini), şimdiki kadar Avrupa'da göçmüş aydın kimselere bile yapılmayan — ardi kâğıtları bir tutana ve yitirilebilir — 15 senesinden beri kâğıtları — ve bu yüzden, (Yüksek gereğiyle kâğıtları), — büyük şahsiyetlere karşı — derin saygı ve şükran duygularının, süzmesi bir parçası ile yerleşme ve obediyesinin ön ayak olan en tanınmış ve taklesiz şüru edip üstadımız Florinalı Nâzım Beyin, — Edebiyat tarihimize kaymak ve önemsenmiş hiçbir zaman unutulmayacak, unutulmayacak ve şükranla karşı yitirilebilir — kâğıtları ve eşsiz tezahürlerinden oluşan üsere, (19 Ağustos 1934 Fikret ihtifali günü, — aydın düşünceci gençlerimize — birlikte, pek şerefli ve işlere sevinç verici bir yerde okulları resimler).

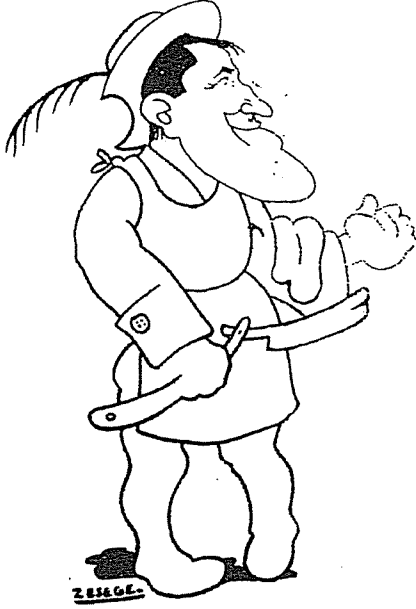

Tevfik Fikret ihtifalinin gazete ilanı. Florinalı Nazım, şiirlerini, köşe yazılarını ve ihtifal ilanlarını gazetelerin reklam sayfalarında para ödeyerek yayımlamaktaydı.

Florinalı'nın Nâzım, Şair-i a'zam Abdülhak Hâmid'le birlikte

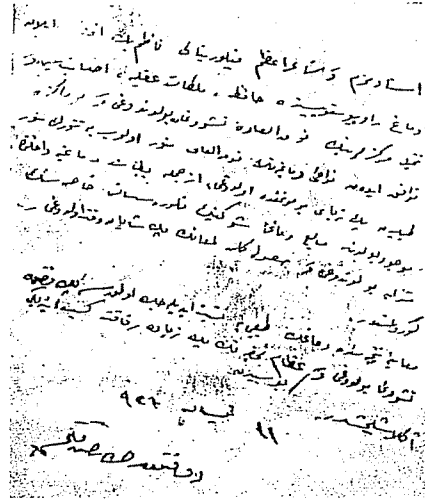
hâtıralarının son sayfalarında da kullanmış olması dikkat çekicidir: “Mükemmel bir şair!” Bu tuhaf durum, ancak şöyle açıklanabilir: Hâmid, gerek Mütareke yıllarında, gerekse daha sonra her işine koşan Florinalı'ya karşı minnet duygularıyla doludur.⁶ Hâtıralarını yazması için kendisini o teşvik etmiş, hatta Ahmed Cevdet Bey'le konuşarak yazıldığı takdirde hatıratın hemen basılacağı garantisini de almıştır. *Terennümler ve Teellümler* adlı şiir kitabında, “Necib Milletimizin Şair-i Dâhisi İçin” adlı şiirine düştüğü bir dipnottan anlaşılan şu: Florinalı, Hâmid'e hatıralarını yazması için aylarca ısrar etmiş ve sonunda bu teklifi kabul eden dâhi-i a'zamın müsveddelerini muntazaman temize çekerek *İkdam* gazetesine götürmüştür.⁷ Hâmid'in kayda geçtiği için saklanması mümkün olmayan bu gerçeğe *Hatıralar*'nın son sayfalarında değinmek zorunda kaldığı düşünülebilir:

[...] kendisinin minnetdarıyım. Çünkü hayatımın mahkûm-ı nisyan olan yahut nisyanâ şâyân olan sahifelerini bana o açıp gösterdi, ifadesi kabil olmayan maziye onun himmetiyle avdet etmiş oldum. Bu zatta bir insan-ı kâmil kalbi vardır. Bütün insaniyete acır. Onun için bana da acımış ve hâtıratımın heder olmasını istemişti. Mükemmel bir şair olan Florinalı Nâzım Bey herkesin işini kendi işinden daha evvel görmek ister. Merhumların bile ihyâ-yı nâmlarına çalışır. Ve öyle diyeceğim gelir ki o sağ oldukça dostlarından kimse ölmeyecek ya-

Florinalı Nazım.

Florinalı'nın Zahir Sıtkı Güvemli imzalı bir karikatürü

Florinalı'nın hastaneden onaylı olarak aldığı deha raporu

hut ezkaza ölürse tekrar dirilecektir. Zira o herkese daima fazla bir hayat verir. Bu hâtratuyla bana da bir hayat ilâve ettiği gibi.⁸

Bu cümleler -istihza taşıyıp taşımadıkları tartışılabilirse de- Florinalı Nâzım'ın kendinden söz ettirmek için keşfettiği usulleri büyük bir ustaca uyguladığını ve sonuç aldığını göstermektedir.

Florinalı, büyük şairlik payesini ve Hâmid'in edebî veliahdı, dolayısıyla halefi olduğu gerçeğini herkese kabul ve isminden gazetelerde söz ettirmek için de başka bir yol kullanıyordu: Tevfik Fikret'in ölüm yıldönümlerinden "ihtifal" düzenlemek. 1921 yılından itibaren her yıl 9 Ağustos'ta etrafına gençleri toplar, Fikret'in mezarı başında kendisi nutuk söyler, kızı Aliye Meliha Hanım'a da şiirler okuturdu. Önceleri kendilerini bu törenlere katılma mecburiyetinde hissedilen tanınmış isimler, zamanla Florinalı'nın maksadını sezince ayaklarını kesmişlerdir.

Muhtemelen İhtifalci Mehmed Ziya Bey'in gerçekleştirdiği Şeyh Galib ihtifalinden etkilenen ve onun izinden yürüyen Florinalı, Mimar Sinan ve Nedim ihtifallerinde önemli roller üstlenmiş, *Hâtrât-ı Meşâhir*'in geniş bir bölümünü ayırdığı bu anma törenlerini belki de istemeden kendi "büyük şair"liğiyle kızı "küçük şaire" Aliye Meliha Hanım'ın propaganda vasıtası haline getirmişti. Şemsiyesi gibi sürekli yanında taşıdığı küçük kızına şiirlerini okutur ve büyük üstadlara onun hakkında da övgü dolu sözler yazdırırdı.⁹

Florinalı'nın eşi Emine Hanım, 1922 yılında, 12 Ekim'i 13 Ekim'e bağlayan gece doğum yaparken Meliha'yı öksüz bırakmıştı.¹⁰ Nurettin Artam'a göre, bu ölüm onu pek de üzmüş gibi görünmüyordu. O günlerde vapurda karşılaştığı şairi yasta değil, bambaşka bir heyecan halinde görünce lâtife maksadıyla, "Büyük şairlerin mukadderatı birbirine çok benziyor, Hâmid'in refikası Fatma Hanım gibi, Florinalı Nâzım'ın da refikası öldü. Edebiyatımız yeni bir *Makber* kazanacak mı?" diye sormuştu. "Bu suali sormakta meğerse geç kalmışım" diyen Artam, Florinalı Nâzım'ın derhal cebinden *Zeyl-i Makber*'in müsveddelerini çıkarıp okumaya başladığını söylüyor.¹¹

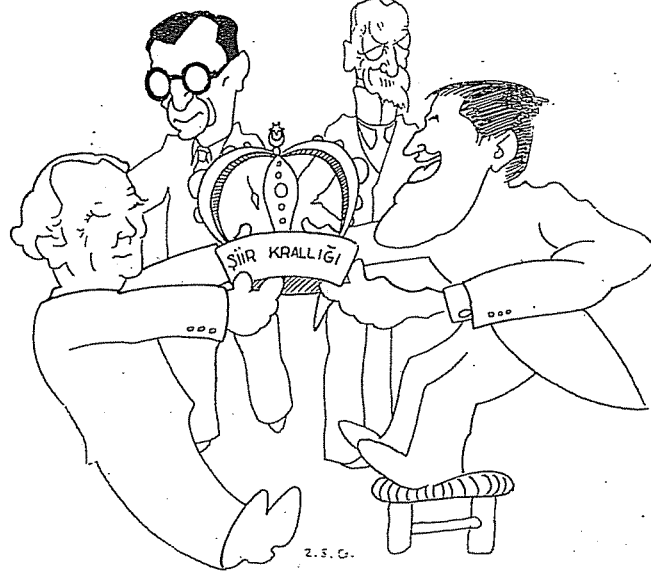
Florinalı, birkaç gün sonra, Mualla ismini verdiği, doğarken annesinin ölümüne sebep olan kızını da kaybeder ve Karacaahmet'te, karısının yanında toprağa verir. Artık Meliha Aliye'ye hem annelik, hem babalık edecektir. Küçük Meliha, düzenlediği bütün ihtifallerde yanındadır ve babasının şiirlerini çok güzel okuyarak herkesi kendine hayran bırakmaktadır. Kızını bir şaire olarak yetiştirmeye çalışan Florinalı, birçok kitabına onun fotoğraflarını da koymuştur. 1926 yılında düzenlediği Tevfik Fikret İhtifali vesilesiyle bastırıldığı *Yâdigâr-ı Takdîs-i Fikret* (1926) isimli risaledeki Meliha Hanım fotoğrafı bir stüdyoda özel olarak çektirilmiş. Florinalı'nın bu risaleyi ihtifale katılan ziyaretçilere dağıtması, Halit Fahri tarafından *Servet-i Fünun*'da ağır bir biçimde eleştirilir. Fikret'in mezarı başında "lokma dağıtır gibi manzum risaleler" dağıtmasını bir çeşit istismar olarak gören Halit Fahri, çok geçmeden hakaretlerle dolu imzasız bir mektup alacaktır. Mektuptaki şu cümleler, tipik Florinalı cümleleridir:

Ey Haberler sütununun gazezkâr münekkidi! Sen kimsin? Maskeni çıkar yüzünden! Sen biliyor musun ki Florinalı Nâzım beyefendinin isim ve şöhreti şarktan garba bir güneş ziyası gibi yayılmış ve çar aktâr-ı cihanda bu dehayı tanımayan kalmamıştır? Bunu bilmiyorsan öğren ve bir daha dilini tut, böyle küstahça yazılar yazayım deme!¹²

Süleyman Nazif, tam o günlerde *Servet-i Fünun* dergisini ziyaret etmiş ve Halit Fahri'nin gösterdiği imzasız hakaret mektubunda Florinalı'nın el yazısını görünce kahkahayı basmıştır. Birkaç ay sonra dergiye tekrar uğradığında, yanında Hâmid'in *Çamlıca'da Mutekif İken* isimli şiiri vardır. Mütareke devri acılarının anlatıldığı bu şiir mürettephanede dizildikten sonra, imzanın altına Nazif tarafından "Servet-i Fünun'un İlâvesi" başlığı altında kısa bir açıklama yazılır. Özetlemek gerekirse: Hâmid, *Çamlıca'da Mutekif İken* şiirini yazarken çıkagelen Florinalı Nâzım'ın her zamanki gevezeliklerinden sıkılmış ve "Biraz da Mizah" başlığını koyarak üç beyit ilâve edivermiş, ancak, şiiri Nazif'le gönderirken bu ilâveyi neşredip etmeme kararını *Servet-i Fünun*'a bıraktığını söylemiştir:

Âtide bu halkın yine bir yâveri vardır:
Bir şair-i hoş-gû-yı vefa-perveri vardır.
Maksûduna mevsûl olur elbet edebiyat;
Hakka ki F. Nâzım gibi bir rehberi vardır.

Taç kavgası!

Peyami Safa — [Salih Zekiye] Sen, Türk şiir krallığını değil, ancak Yunanı Kadim şiir krallığını alabilirsin amma, onu da tevcih benim salâhiyetim dahilinde değil...

Hâmid — [Florinalıya]: Kimdir olacak şerike-i taç
Maksad bu ise zamana muhtaç!

Florinalı'nın Salih Zeki Aktay ile şiir krallığı için yaptığı taç kavgasını gösteren bir karikatür. Alt tarafında Abdülhak Hamit'in şu beyti yer almaktadır: "Kimdir olacak şerike-i taç/Maksad bu ise zamana muhtaç!" (Akbaba, nu. 111, 22 Şubat 1936)

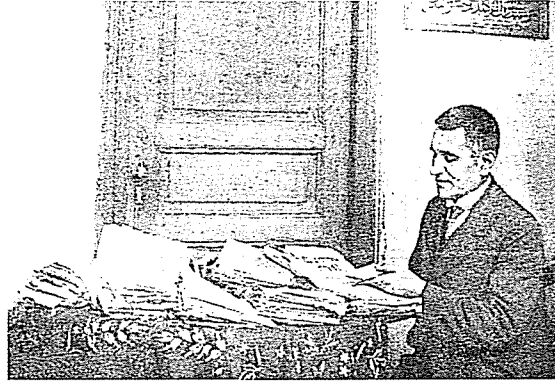
*Hâyide sünûhatı tırâş etmeğe memur
Allah'a şükür cümlemizin berberi vardır.*

Bu beyitlerden de anlaşılıyor ki, Hâmid, Florinalı tarafından ikide bir rahatsız edilmekten aslında rahatsızdı.

Halit Fahri, yukarıda sözünü ettiğimiz hakaret mektubuna bir çeşit cevap olarak, Florinalı'ya "Tıraşçı" ve "Berber-i A'zam" lâkaplarının yapışıp kalmasına yol açan bu beyitleri hiç tereddüt etmeden neşretmiştir.¹³ Bunlardan söz ettiği yazısında, haklı olarak "Abdülhak Hâmid, ciddi manzumesinin sonuna ilâve ettiği ve Süleyman Nazif'in bilhassa neşrine vasıta olduğu bu mısralarla, Florinalı'ya evvelce yazdığı medihli takrizlerini geriye mi alıyordu? Maksadı sadece lâtife mi idi, yoksa biraz da bir can sıkıntısının ifadesi mi?" diye soran Halit Fahri, Florinalı'ndan bu konuda hiç ses çıkmadığını belirttiikten sonra, "Ne hissetti, ne düşündü, bu çok merak ettiğim, fakat halledemediğim bir dâvâdır" diyor.¹⁴ Hâmid'in Sami Paşazade Sezai'ye yazdığı mektuplardan birindeki manidar not da Florinalı'dan artık çok sıkıldığını ve mektuplarına cevap vermekten özellikle kaçındığını göstermektedir: "Florinalı dostumuzu görürsen tebrikinden memnun olduğumu, fakat berâ-yı maslahat, cevap veremediğimi söylemeni rica ederim. Bu zat biz ne yazarsak neşrediyor!"¹⁵

Florinalı'nın "Zafer Teraneleri" adlı eseri

Florinalı, edebiyata dair çuvalarla olduğu ifade edilen dokümanlarının bir kısmı ile uğraşıyor

Hâmid ve Sezai gibi şair ve yazarların kendisi hakkında söylediklerini, yazdıklarını bütün kitaplarının kapaklarına ve ilk sayfalarına koyan Florinalı Nâzım, yukarıdaki beyitler sanki hiç yazılmamış gibi davranmış, "büyük şair" payesini kullanmaya devam etmiş, bu yüzden Süleyman Nazif'in son anlarına kadar neş'e ve eğlence kaynağı olmuştur. Nazif'in çok sevdiği, fakat hiç ciddiye almadığı Florinalı hakkında bütün yazıları ironiktir. Ne var ki Florinalı bu yazılardaki ironiyi ya anlamamış yahut anlamamış görünerek büyük şairliğinin belgeleri olarak kitaplarına almıştır. Nazif mesela *Yeni Türk* gazetesinde *Hâtırat-ı Meşâhir* hakkında çıkan bir yazısında, ona büyük şair ünvanını veren Hâmid'i yerden göğe haklı bulduğunu, nitekim *Hâtırat-ı Meşâhir*'e yazan bütün şair ve ediplerin bu görüşe katıldıklarını belirttikten sonra, yalnız Faruk Nafiz'in oyunbozanlık ettiğini ve bu ayıbın *Canavar* şairinin edebiyat hayatında büyük bir leke olarak kalacağını söyler. Florinalı Nâzım, istihzalara aldırmaksızın yoluna devam etmeli, *Zeyl-i Makber*'i de bir an önce neşretmelidir. Victor Hugo ve Shakespeare gibi büyük şairler de geç anlaşılmışlardır.

Nazif, Florinalı'nın hazırlamakta olduğu *Hâtırat-ı Meşahir*'in ikinci cildi için yazdığı yazıda da Cenab Şahabeddin'e, Florinalı'ya kendi kendini methetmekten vazgeçmesini tavsiye ettiği için sitem etmektedir. *Hâtırat-ı Meşahir* hakkında *Servet-i Fünun*'da bir eleştiri yazan Cenab, Florinalı'nın eleştirileri ve alayları göğüslemek için Nefî gibi kendi kendini övüp durmasını hoş karşılamadığını açıkça ifade etmiş, bu eleştirileri tebessüm, hatta kahkahayla karşılamasını tav-

siye etmişti.¹⁶ Süleyman Nazif, onunla aynı fikirde değildir: Lâyük olduğu alâkayı göremeyen büyük bir şairin kendini methetmesinden daha tabii ne olabilir? Nazif'e göre, "Nâzım Bey'in büyük şair olmadığını ilân edecek kadar kıskançlık gösteren Faruk Nafiz de eğer "bir istiğfarnâme-i manzum ile müracaat ederse" belki büyük şairin "dergâh-ı mekâriminde bir cây-ı kabul" bulabilir; çünkü "Florinalı Nâzım Bey'in bâb-ı afv ü keremi kıyamette tevbe kapıları kapandıktan sonra da açık kalacaktır."¹⁷

Nazif'in yazılarından ve bazı mektuplarından Faruk Nafiz'in Florinalı aleyhinde bir yazısının bulunduğu anlaşılıyor. Bu yazıyı bulamadık, fakat mizahî bir şiirinde onu Mazhar Osman'a havale ettiğini biliyoruz:

Der ki Nâzım: Şair-i âzam diyorlar zâtıma

Bî-haber dîvanelerden Mazhar Osman bî-haber

Faruk Nafiz'e çok kırıldığı anlaşılan Florinalı'nın "Muazzez Faruk Nafiz'e" başlığını taşıyan, hiç de yabana atılamayacak uzun bir cevabı vardır.¹⁸ Aynı zamanda bir "fahriye" niteliği taşıyan bu manzumede dikkatimizi çeken husus, Florinalı'nın, Faruk Nafiz'e Süleyman Nazif'in övgülerinin seraba ve su üzerine yazılmış yazıya benzediğini söyleyerek iltifatlarına bel bağlamamasını tavsiye etmiş olmasıdır. Bu da, Nazif'in istihzalarının aslında farkında olduğu anlamına gelmektedir. Nazif'in Florinalı hakkındaki asıl düşüncesi, bir yazısı yanlışlıkla onun imzasıyla çıkınca patlattığı nüktededir: "Ne ise, bununla geçmiş olsun! Ya maazallah Florinalı Nâzım'ın yazısının altına benim imzamı koysalardı!" Yusuf Ziya Ortaç da, onun Florinalı için "deli"liği az görüp "tumarhane" dediğini söylüyor.¹⁹ Yeri gelmişken, Florinalı'nın Nazif'i büyük bir samimiyetle sevdiğini kaydetmekte fayda vardır. *Ebediyet Yolunda Bir Hitabe* (1928) adlı kitabının büyük bir kısmı Nazif'e ayrılmıştır.

Süleyman Nazif'in ilgili şakaları dost çevresiyle sınırlıdır. Florinalı'yı basın ve mizah gazetelerinin diline Abdülhak Hâmid'in yukarıda zikrettiğimiz beyitleri *Servet-i Fünun*'da yayımlandıktan sonra düştüğü söylenebilir. O tarihten sonra "Tıraşçı" ve "Berber-i Azam" gibi lâkaplar büyük bir hızla yayılmış, hatta *Tıraşçı* adında bir mizah dergisi çıkarılmaya başlanmıştı. Bu derginin birinci sayısında, Florinalı'dan "pirimiz, üstadımız" diye söz ediliyordu. *Büyük Gazete* ise Florinalı'yı çok sayıda mizahî şiir ve yazıyla zalimce hırpalamıştı. Bu furyaya doktorların bile katılması tuhaftır. 1926 yılı başlarında, belki de acımasızca alaylara muhatap olduğu için hastalanarak Gülhane Hastahanesi'ne müracaat eden Florinalı tepeden tırnağa muayene edilir, bu arada beyin röntgeni de çekilir. Genç doktorların güya bu röntgen filmine dayanarak yazdıkları, Florinalı'nın üstün zekâlı olduğuna dair 1 Nisan 1926 Nisan tarihli düzmece rapor 1928 yılı ortalarında basın diline düşüverir. O yılki Tevfik Fikret İhtifali'ni takip eden *Akşam* gazetesi muhabiri Florinalı'yla bir röportaj yapmış, onun hayatını anlatırken söz ettiği bu raporu da alaylı bir dille haber konusu yapmıştır.²⁰ Gazetenin

uriyet Hayat Ansiklopedisi 39
Pazar 10 Eylül 1933
temu cizisi çıktı

Dünya Lihafı yangınından imbabolu Askerin ve istifa etmenin ateşi söndürdü

Yeni şayialar
Kabinede iki istifa mı?

odülhalik ve Zekâî B.ler için söylenenler

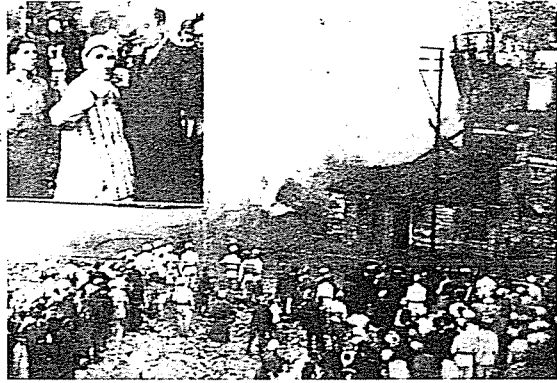
İstanbul'da...
M. Kemal Atatürk...
Zekâî B.ler...
M. Kemal Atatürk...
Zekâî B.ler...
M. Kemal Atatürk...
Zekâî B.ler...

Üsküdar'da dün yarım saat içinde 17 ev yandı

Yangın, Florinalı Nazım Beyin evinden çıkmış, bir çok evlerden hemen hiçbir şey kurtarılamamıştır

Üsküdar'da bir manzara (Kışta...
Nazım Bey Üsküdar...
Dün Üsküdar'da bir yangın...
Yangın, Florinalı Nazım Beyin evinden çıkmış, bir çok evlerden hemen hiçbir şey kurtarılamamıştır

Cumhuriyet Gazetesi'nde Florinalı'nın Üsküdar'daki evinde çıkan ve başka evlerin de yanmasına neden olan yangının haberi

birinci sayfasında çıktıktan sonra bütün basın özel bir ilgi gösterdiği bu raporla İngiltere'de *Daily Mail* gazetesi bile ilgilenir.²¹ Fransa'da da *Commedia* dergisi haberi *Daily Mail*'den alarak kullanmıştır. Florinalı'dan hiç hazzetmediği anlaşılan Nurullah Atâ'nın [Ataç] bu haberler üzerine *Hayat* dergisinde yazdığı ve Florinalı'yı aşağıladığı "Kötü Şakalar"²² başlıklı yazı önemlidir. Bu yazıdan çok rahatsız olan Florinalı, *Milliyet* gazetesine gönderdiği uzun bir mektupta,²³ yukarıda özetlediğimiz gelişmeleri anlattıktan sonra Nurullah Atâ'dan "Benim pek müstesna olan muvaffakiyet ve mazhariyet-i edebiyemi çekemeyenlerden henüz şahsımı tanımadığım genç ve hasetkâr bir kalem sahibinin 'hatâ' veznindeki imzasıyla..." diye söz ederek yazısının son bölümünü aktarır ve raporun nasıl verildiğini anlatır. Üç yıl kadar önce ağır bir biçimde hastalanarak Gülhane'ye gitmiş, kendisini tepeden tırnağa kontrolden geçiren doktorlar, "velvele-i şöhreti dünyaya yayılan bu âcizin cevher-i dimaiyesini de muayene arzusunu izhar" etmişlerdir. *Akşam*'ın iddia ettiği gibi zekâsını muarızlarına tıbbî raporlarla ispat etmek gibi bir amacı yoktur ve olamaz. Deha ve zekâsının asıl delilleri böyle raporlar değil, eserlerinin, Hâmid ve Sezai Beyler gibi büyük üstadlar tarafından da kabul ve tasdik edilen "şâşaa-i layezâlî"sidir.

Bu arada bu zekâ raporunun peşine düşen bir gazeteci daha vardır: *Vakit* gazetesi yazarlarından Toplu İğne (Nurettin Artam). Çok geçmeden *Vakit*'in de birinci sayfasında klişesi yayımlanan rapor, Florinalı'yı Türk mizahının vazgeçilmez kahramanlarından biri haline getirecektir.²⁴ Şaşırtıcı olan, Florinalı'nın bu ha-

berlere ve yazılara rağmen klişesini ve metnini kısa bir süre sonra çıkan *Şair-i Âzamımızı Tebcil* adlı kitabına koyduğu bu raporun dış basına da yansımaları büyük şöhretinin bir sonucu olarak göstermeye çalışmasıdır.²⁵

Bu tuhaf davranışlarıyla, karşısındaki ittifaka güç kazandıran Florinalı her hamlesinde daha da gülünç durumlara düşüyordu. İsimleri edebiyat tarihlerinde zikredilen birçok şairden daha iyi olduğu halde, üstad bildiği şair ve yazarlardan -Nurullah Ata'nın ifadesiyle- dilendiği takrizleri, ithaf cümlelerini vb. öne sürerek övünmesi ve önüne gelene ne kadar büyük bir dahi olduğunu anlatıp şiirlerini okuması kişiliğini aşındırmıştı. Onun aslında ne kadar iyi bir insan olduğunu bilen birkaç dostu dışında, hemen herkes için o, ismi geçtiğinde en hafifinden dudaklarda alaylı tebessümlerin belirmesine yol açan ciddiyetsiz bir adamdı.

Florinalı, bir süre sonra, şair olarak kazanmayı çok istediği şöhrete aleyhindeki yazılar sayesinde, hem de fazlasıyla kavuştuğunu fark ederek bu durumu meşrulaştırmış, kabullenmişti. Gazete ve dergiler, mademki alay ederek bile olsa kendisinden söz etmek ihtiyacını hissediyorlardı, o halde çok önemli biriydi. Zaman zaman öfkelenip ağır karşılıklar verse de, aleyhindeki yazıları olgunlukla karşılamaya, hatta bunu bir ilahi lütuf olarak görmeye başlamıştı. Sedat Simavi'nin bu konudaki sorusuna verdiği cevapta, şöhretini kendisiyle alay eden gazetecilere borçlu olduğunu, artık "on beş bin Yusuf Ziya, yirmi beş bin Orhan Seyfi, elli bin Peyami Safa'nın ve bir o kadar Faruk Nafiz'in hücumları"nın kendisine ninni gibi geldiğini söylemişti.²⁶ Evet, Florinalı gerçekten gemileri yakmıştı ve artık meydan okuyordu. İç dünyasında belki Şâir-i Âzam'ı bile defterden silmişti. Muarızlarının büyük şairlik kudretini kıskandıkları için böyle davrandıklarına, şiirlerine bunun için gazete ve dergilerinde yer vermediklerine kanaat getirmişti; o halde gazetelere ilân sayfalarından hulul edecekti.

Böylece şiir ve yazılarını ilân sayfalarında ilân tarifesinden neşrettirmeye başlayan Florinalı'nın şiir kralı macerası da, Milliyet gazetesinin ilân sayfasında çıkan bir açık mektubuyla başlar. Maarif Vekili'ne hitaben yazılan bu açık bir mektup yayımlayarak Türk edebiyatının büyük üstadı İbnülemin Mahmud Kemal'in Tarih Encümeni tarafından bir kısmı basılan *Son Asır Türk Şairleri* adlı eserinin tamamlanması için gereken tahsisatın niçin verilmediği sorulmaktadır.²⁷

Aslında Florinalı'yı tanıyan herkes, onun bu açık mektubu, Maarif Vekili'nin dikkatini *Son Asır Türk Şairleri*'ne çekmekten ziyade, İbnülemin'in gözüne girmek ve eserinde yer almak için yazdığını bilmektedir. Nitekim iki gün sonra *Cumhuriyet* gazetesinde, yazılarından bazılarında "Akbaba" müstearını kullanan Yusuf Ziya'nın [Ortaç] bir eleştirisi çıkar. "Ustura Faaliyette"²⁸ başlığını taşıyan ve "Abdülhak Hâmid Bey'in zeyl-i dehası ve edebiyat dünyasının şöhret iskatçısı meşhur Florinalı Nâzım Bey'e galiba tayyare piyangosu vurdu" cümlesiyle başlayan yazı şöyle devam etmektedir:

Dünkü gazetelerin ilân sahifelerinde çıkan bir makaleden anlıyoruz ki, Florinalı Nâzım Bey artık ölümlerle iktifa etmemeğe başlamış. Zira bu makale, ne Tefvik

Fikret'e aittir, ne de Süleyman Nazîfe... Üstat bir açık mektupla Maarif Vekili'nden şunu rica ediyor: İbnülemin Mahmud Kemal Bey'in *Son Asır Türk Şairleri* isimli kıymetli eserini derhal tahsisat vererek bastırınız.

Akbaba, yazısını Florinalı'nın musallat olduğu şöhretlerden toprak altındakilerin ister istemez sessiz kaldıklarını, asıl toprak üstündeki dünyevîlerin onun hakkında ne dediklerinin önemli olduğunu, bunu anlamak için de İbnülemin Mahmut Kemal Bey'i bir kere dinlemenin yeteceğini söyleyerek bitirir. Florinalı'nın iddiasına göre, *Cumhuriyet*, bu yazı çıktıktan sonra bir muhabirini *Son Asır Türk Şairleri* yazarına göndermişse de aleyhinde beyanat alamamış, takdir-kâr sözlerini de kendisini "efkâr-ı umumiye muvacehesinde bir kat daha" yükseltmesinden endişe ettiği için yayımlamamıştır.²⁹

Olayın bundan sonraki safhalarına geçmeden önce Florinalı Nâzım'ın İbnülemin'le çok erken başlayan ilişkilerine göz atmakta da fayda vardır.³⁰ *Zeyl-i Makber* şairine biraz da merhametle karışık bir sevgi duyan ve Hâmid gibi minnet duygularıyla dolu olan İbnülemin, şairlerin biyografilerini toplarken sık sık ondan yardım istemek zorunda kalmıştır. Abdülhak Hâmid, Ahmet Râsim ve Sâmih Rifat biyografilerinde Florinalı'nın yardımlarından söz eder.³¹ Belki de bu sebeple kendini borçlu hissettiği bu edebiyat delisine *Son Asır Türk Şairleri*'nde genişçe yer ayırmış,³² basılan formayı da hemen adresine göndermiştir. Çünkü o günlerde epeyi hasta olan Florinalı'nın cildin tamamlanmasını beklemeye tahammülünün kalmadığını bilmektedir. Dördüncü cildin *Zeyil* kısmında anlattığına göre, kısa bir süre sonra sayfalar dolusu bir mektup alır. Florinalı, İbnülemin'i şiir krallığının üzerinde yeterince durmadığı ve gönderdiği bütün şiirlere yer vermediği gerekçesiyle adeta azarlamaktadır.³³

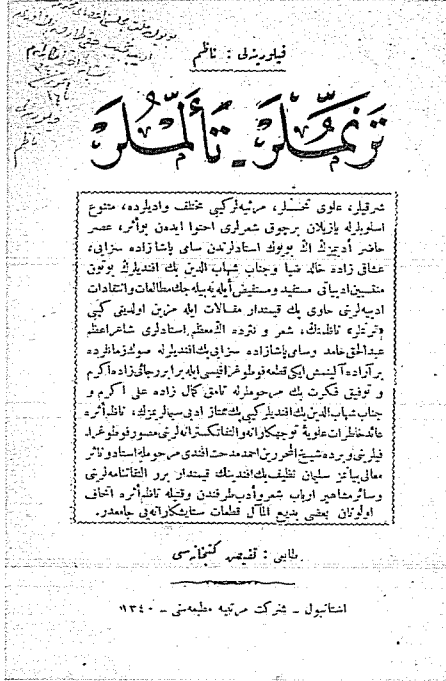
Florinalı'dan böyle bir tepkiyi hiç beklemediği için canı çok sıkılan ve susmayı tercih ederek cevap yazmayan İbnülemin, "Bu defa" diyor, "yine sahifeler dolusu, haşiyeli, zeyilli, mabaadli mektuplar göndererek kusurlarının afvini bir satırla tebşir etmemi, ebediyen minnetdarım olduğunu yazdı. Yine sustum. O yazdığı şeylerde mazur olduğu gibi ben de susmakda mazur idim."³⁴

İbnülemin'in bu sözlerinden, Florinalı'nın yardımlarına karşılık olarak *Son Asır Türk Şairleri*'nde göklere çıkarılıp şiir krallığının tasdik edilmesini beklediği anlaşılıyor. Esasen söz konusu bölümü hatırlar için yazan İbnülemin, *Zeyil*'de kendine has üslûpla asıl düşüncelerini yazmıştır:

Hukukumuz eski olduğundan hakkımda çok ziyade hürmet gösterirdi. Ne söylesem, ne yapsam gücenmezdi, beni gücendirmekten sakınırdı. Babıalide bulunduğum esnada beni pek sıkı ziyaret eder, pek uzun sözler söyler, manzumeler okur, bazen resmî işlerimle meşguliyetime mani olurdu. Hatta bir gün -lâti-feten ve bilbedahe denilebilecek süratle- şu kıt'ayı söylemişdim, pek çok gül-müşdü:

Bir takım laf ile teşviş-i huzur

Etme ey şair-i bi-şi'r ü şuur

Florinalı'nın Terennümler-Teellümler adlı eserinin kapağı

*Her dakika bana gelmekden ise
Yılda bir kendine gelsen ne olur.*

İbnülemin, bunları yazdıktan sonra, Florinalı'nın esasen iyi bir adam, manzumelerinin de benzerlerinden üstün olduğunu, fakat "şöhret âfetidir" sözünü unutup meşhur olmak için parasını, vaktini ve nefesini tükettiğini, nasihatlerine kulak asmayıp şiirlerini gazetelerin ilân sayfalarında neşrettirdiğini, son zamanlarda da "şiir kralı" ünvanını herkese kabul ettirmek için didinip durduğunu anlatmıştır.³⁵

Akbaba'ya çok içerleyen Florinalı, ne kadar mühim bir şair olduğunu ispat etmek için kendisi hakkında tanınmış şair ve muharrirler tarafından yazılmış cümlelerden ve şiirlerden küçük bir seçmeyi birkaç gün sonra fotoğrafıyla birlikte *Cumhuriyet*'in ilân sayfası olarak kullanılan son sayfasında neşrettirdi. Fotoğrafın altındaki cümle 'muarız'larını adeta kendisiyle alay etmeye zorluyordu: "Otuz senelik velveleli şiir ve edep hayatı ve gayet parlak mazhariyetiyle kâinatça tanınmış bir sima: Florinalı Nâzım B."³⁶

Bu eğlenceli mevzu *Cumhuriyet*'in keskin kalemli Peyami Safa'nın dikkatinden kaçmamıştı. Ertesi gün 'Bugün' başlıklı sütununda "Şair Florinalı Nâzım Bey son zamanlarda, makalelerini ilân sayfalarında neşrediyor. Dün de bizim gazetesinin sonuncu ilân sayfasında ve sonuncu iki sütunda, yani ara sıra tıraş bıçağı

Mimar Sinan İhtifalinde şiir okuyor. Arkasında şemsiyesini tutan küçük kız Aliye Meliha Hanımdır

ilânlarının çıktığı yerde uzun bir makalesi ve resmi vardı” diye başlayan alaylı bir fıkra yazdı.³⁷

Peyami Safa, fıkrasının sonunda, Florinalı’nın büyük şairliğine şahitlik edenlerin isimlerini³⁸ verdikten sonra, Keriman Halis Hanım’ın da böyle güzide bir heyet tarafından güzellik kraliçesi seçildiğini, dolayısıyla Florinalı’nın kendisini ‘Şiir Kralı’ ilân etmesinin çok tabii olduğunu söylüyordu.³⁹ Nitekim ilân şirketleriyle gazetelerin idare müdürleri, Peyami Safa’ya göre, yazıları için telif ücreti istemediği gibi üste para veren şiir kralına çoktan biat etmişlerdi ve ilhamının bol olması için dua ediyorlardı.

Bu yazıyı ciddiye alan -veya almış görünen- Florinalı, Peyami Safa’ya bir teşekkür mektubu ve Keriman Halis Hanım için yazdığı şiiri göndererek “Şiir Kralı” ünvanını memnuniyetle kabul ettiğini bildirmiş, o da “Florinalı Kendini Kral İlân Ediyor!” başlıklı yazısında bu mektubu ve şiiri aynen neşretmişti.⁴⁰ Fakat bu yazının sonunda öyle bir cümle vardı ki, Florinalı’nın hazmetmesi mümkün değildi: “Türk Şiir Kralı ünvanını böylece kabullenen Florinalı’nın başına taç koymak yalnız Abdülhak Hâmid’e düşer, değil mi? Hayır, bence bu şerefli işi yapmaya daha salâhiyetli olan bir zat var: Mazhar Osman.”

Cumhuriyet, Akbaba’nın ve Peyami Safa’nın yazılarıyla iktifa etmemiş, bir de karikatür neşretmişti. Dr. Mazhar Osman’ın Florinalı’ya tımarhanede hil’at giydirdiği bu karikatürün altında şöyle bir yazı vardı: “Haşmetlû Florinalı Nâzım hazretlerine Mazhar Osman Bey tarafından hil’at giydirildiğinin resmidir!”⁴¹

Peyami Safa tarafından Mazhar Osman’a havale edilmiş olmasına çok üzülen ve kırılan Florinalı Nâzım, daha sonra kendisiyle yapılan bütün röportajlarda kırıklığını dile getirmiş, bu ünlü ruh hekimi tarafından *Cumhuriyet*’in 10. yılı dolayısıyla hazırlanıp 1933 yılında yayımlanan *Sıhhat Almanakı*’nı deli olmadığını delili olarak göstermiştir. Eğer Mazhar Osman, onu bir deli olarak görseydi, kendisinden yüzlerce doktorumuzun yanı sıra, Abdülhak Hâmid ve Cenab Şa-

habeddin gibi en yüce edebî şahsiyetlerimizin yazıları ve resimleriyle süslediği bin sayfalık eserine koymak üzere “Kudretli kaleminizden bir şeyler bekliyorum” diye iltifatlı mektuplar yazarak makale ister miydi? *Almanak*’ı neşrettikten sonra da bir nüshasını “Ebedî hürmetkârınız Mazhar Osman” diye imzalar mıydı?

Florinalı, bu meseleden *Türk Şiir Krallığı Neden ve Nasıl Doğmuştu* adlı kitapçığında söz ederken, metne, *Almanak* için yazdığı şiiri ve Mazhar Osman’ın ithaf cümlelerinin bulunduğu *Almanak*’la *Keyif Veren Zehirler* adlı kitabının iç kapak klişelerini de ilâve etmiştir.⁴²

Florinalı Nâzım’ın şiir krallığı iddiasını hem kendisiyle, hem başkalarıyla ‘dalga geçmek’ için bu kadar abarttığını düşünmek mümkündür. Fakat *Cumhuriyet*’in ilân sayfasında yine ücretini ödeyerek neşrettirdiği “Edebî Bir İzah”, böyle bir iyimserliği imkânsız kılıyor:

Otuz senelik yüksek ve parlak edebî varlığımı takdir ve tevkiren Türk şiir ve edebiyatının dâhi ve üstadları tarafından bana ‘büyük şair’ payesi verilmesi münasebetiyle Cumhuriyet’te münteşir bir yazısında beni ‘şiir kralı’ diye anan Peyami Safa Bey’in sonradan bu vadide alaylı neşriyata kalkışmasına ve hakkımda bütün muarızlarımın atmaları melhuz her türlü tariz taşlarına rağmen, bugünden itibaren neşredeceğim yazılarımdan her istediğimin altına şu imzayı koyacağım: Türk Şiir Kralı Florinalı Nâzım.⁴³

Florinalı, yine *Cumhuriyet*’in ilân sayfasında neşredilen bir kıt’asında “kral” kelimesiyle oynuyor, Cumhuriyet devrinde, krallığını ilân ederek şiirdeki yüksek mevkiini çekemeyenlerin haksız hücumlarını kırdığını, büyük bir zafer kazanarak hakkını aldığını söylüyordu:

*‘Kırallık’ değil, ‘kır al’lığın nâmına imza atarım
Cumhuriyet devrinde ben sanmayın krallığa daldım
Yüksek şiir mevkiimi çekemeyenlerin bana
Haksız hücumunu kırdım, haklı zaferimi aldım.*⁴⁴

Florinalı Nâzım’ın şiir krallığını yüksek sesle ilân ederek meydan okuyuşu tesirini göstermekte gecikmemiştir. Birkaç gün sonra *Cumhuriyet* gazetesinden Cevat Fehmi [Başkut], Doğan Yunus Nadi’yle birlikte kalkar, röportaj yapmak üzere Üsküdar’a geçer, bir otomobile binip Açıktürbe’ye gider, Florinalı’nın evini bulur. Florinalı, uzun bir süredir Eczane Sokağı’nda, üçe bölünerek kiraya verilen Hafız Ali Efendi Konağı’nın bir bölümünde kızı şaire Meliha Nâzım’la birlikte oturmaktadır.⁴⁵

Cevat Fehmi ve Doğan Yunus Nadi’yi nezaketle karşılayan Florinalı şapkalarını alıp önlerine düşer. Ahşap konağın dik merdivenlerden iki kat yukarı çıkar, duvarları Florinalı’nın kız kardeşi Ayşe Fikret Hanım’ın eserleri olan yapma güllerle ve çerçevesiz resimlerle süslü misafir odasına girerler. Florinalı, onlar

gelmeden önce, yıllardır biriktirdiği evrakı tasnif etmekle meşguldür. Bunlar ilk şiirinin neşredildiği günden beri lehinde ve aleyhinde yazılan yazılardır ve tam on yedi buçuk çuval tutmaktadır. Bu yazıları tasnif ederek yapıştırdığı defterleri Türk gençliği için bir araştırma mevzuu olsun diye ileride Darülfünun'a hediye edecektir. Cevat Fehmi, "Türk Şiir Kralı: Florinalı Nâzım Bey, artık ben tarihin malıyım, diyor"⁴⁶ başlığını taşıyan röportajında, bu defterlerden şöyle söz ediyor:

Nâzım Bey, gazete maktualarını yapıştırdığı defter sahifelerine mor mürekkeple mütalâalar da yazmış. Bir karikatürün altında 'Hakkımızdaki kıskançlığın iğrenç bir tasviri olmak dolayısıyla musavvirlerine ebedî bir hicap lekesi add ü telâkisine şâyan bir intiba' kelimeleri okunuyor. Bir fıkranın kenarında 'Dehâ-yı şairanemi kıskananların tehzilkâr neşriyatından bir numune' cümlesi. Başka bir yazıya 'Hasetkârlıktan mütevellid âdi mizah cilvelerinden' ibaresi ilâve edilmiş. Florinalı için çok büyük değer taşıyan bu defterler ve çuvallarda henüz tasnif edilmemiş olarak duran evrak, henüz yayımlanmamış şiirler, mesela *Zeyl-i Makber*'in büyük bir kısmı ve yakından tanıdığı şair ve yazarlarla ilgili belgeler, 9 Eylül 1933 günü Açıktürbe'de çıkan yangında tamamen yanar. İşin ilgi çekici tarafı, yangının Florinalı'nın da oturduğu büyük ahşap evde çıkmış olmasıdır. *Cumhuriyet*, haberi birinci sayfadan fotoğraflı olarak kullanır. "Üsküdar'da dün yarım saat içinde on yedi ev yandı" başlığını taşıyan haberin alt başlığı da şöyledir: "Yangın Florinalı Nâzım Bey'in evinden çıkmış, birçok evlerden hemen hiçbir şey kurtarılamamıştır."⁴⁷

Fotoğraflardan birinde, gecelik takkesi ve entarisiyle dışarı fırlayan ve yangın devam ederken bir yetkiliye derdini anlatmaya çalışan Florinalı görünmektedir. Acar foto muhabirinin onun fotoğrafını özellikle çektiği anlaşılıyor. Zaten haberde, Cevat Fehmi'nin röportajında sözü edilen on altı çuval evrakın bütünüyle yandığı, Florinalı Nâzım Bey'in daha ziyade yıllardır biriktirdiği ve tasnif etmekte olduğu bu kıymetli evrak için üzüldüğü kaydedilmiş. Enver Naci Gökşen, bir yazısında Florinalı'yı o gece yanan eserleri ve evrakı için dövünürken gördüğünü ve kızının o kargaşada kaybolduğun farkında bile olmadığını söylüyor.⁴⁸ Peyami Safa da *Cumhuriyet*'teki köşesinde Florinalı'nın eviyle birlikte edebiyat tarihimiz açısından son derece önemli belgelerin de yanmış olabileceğini söyler.⁴⁹

Florinalı'nın hayatını altüst eden bu yangın, *Cumhuriyet*'in haberine göre, Eczaane Sokağı'nda Hafız Ali Efendi Konağı'nda, Üsküdar 17. Mektep muallimesi Sıdıka Hanım'ın oturduğu kısımda saat dördü on geçe çıkar. Altı yedi yıldan beri bu evde oturan Sıdıka Hanım, yıkadığı çamaşırları asmak için üst kata çıktığı sırada, ocaktan sıçrayan kıvılcımlar pencerelerden birinin perdesini ve pervazını tutuşturur ve ateş büyük bir hızla yayılarak ateş topçu mülâzımı Faruk Bey'le Florinalı Nâzım'ın oturdukları kısımlara da sıçrar. Mahalle bekçisi Murtaza Yeniceşme'deki polis noktasına, bazı mahalleliler de Ayazma Karakolu'na koşup itfaiyeye telefon ederlerse de itfaiye gelinceye kadar ateş Hafız Ali Efendi Konağı'nı bütünüyle kuşatır. Konakta oturanlar pijamalarıyla sokağa fırlayıp canları-

Florinalı Nâzım

nı zor kurtarırlar. Faruk Bey'in eşi bir aylık bebeğiyle kendini dışarı attığı sırada konak çöküverir.

İstanbul yangınlarının çoğunda olduğu gibi, lodosun yandaki ve karşıdaki evlere taşıdığı alevler kol kol ilerleyerek Davutoğlu Sokağı'na geçer. İtfaiye Eczane ve Davutoğlu sokaklarındaki evleri söndürmeye çalışırken İmrahor Caddesi'nde, Hacıpaşa Hamamı karşısındaki evlerin de yanmaya başladığı, Salacak'taki Bot-sa Sokağı'nda bir evin ansızın alev aldığı fark edilir. Kadıköy itfaiyesi ve İstanbul'dan araba vapuruyla gönderilen dört makinenin müdahalesiyle güç bela kontrol altına alınan yangın, Üsküdar'ı büyük bir felâketin eşiğine getirmiş ve Florinalı Nâzım Bey'i mahvetmiştir.

Bir kitabına el yazısıyla düştüğü notlardan anlaşıldığına göre, yangından sonra Kadıköy'e taşınan ve son yıllarını "Kadife Sokak, No. 11" adresindeki evde geçiren Florinalı, Açıktürbe'ye yerleşmeden önce Kuzguncuk'ta oturuyordu.

Açıktürbe yangını, ne yazık ki Florinalı'nın "şâşaalı edebî hayatı"nın ve "kâinat-ça tanınmış edebî şahsiyeti"nin mahsulü olan binlerce şiiri ve çuvallar dolusu evrakı, yani krallığını savunurken kullanacağı silahların çoğunu yakıp kül etmiştir. İşin acıklı tarafı, bazı gazeteci ve yazarların, Açıktürbe yangınında her şeyini kaybetmiş olmasını bile onunla alay etmek için bir vesile saymış olmalarıdır. Ancak Florinalı, daha önce de belirttiğimiz gibi, kendisiyle açıkça alay etmek maksadıyla yazılmış yazıları bile, Süleyman Nazif'in *Yeni Türk* gazetesinde çıkan ironik yazısındaki "[...] büyük şair olmasaydı ciddi, mizahî gazeteler zata ve âsârı ile bu kadar meşgul olmazdı" sözüne dayanarak büyük şairliğinin

belgeleri olarak görüyordu. Aslında, şiir krallığı iddiası ona özlediği şöhreti getirmişti. Bu şöhrete Güzel Sanatlar Akademisi'nin de bigâne kalmadığı, burada bir "Şiir Kralı" büstünün yapmış olmasından anlaşılıyor. Florinalı, Sami Paşazade Sezai'nin bu büst için "Yüksek şiirlerinizle pâyidar isminizi, bir âbide ile pâyidar olacak resminizi görerek iftihar ederim. Sizin şiirleriniz zaten o âbideyi tersim etmiştir" dediğini Kandemir'e söylemiştir.⁵⁰

Florinalı Nâzım'ın ilk kitabı, bestekârları "müstekreh" şarkı sözlerinden kurtarmak için yazdığı güftelerden oluşan *Sünbülîstan-ı Musiki*'dir. Musiki çevreleriyle de yakın ilişkisinin bulunduğunu gösteren bu kitaptaki güftelerin çoğu Udî Ali Salahi Bey, Neyzen Hâfız Mehmed Emin [Yazıcı], Tanburî Ali, Tanburî Kadı Fuad, Hristaki ve Vasil Kamarado Efendiler tarafından bestelenmiştir. Bütün kitaplarında olduğu gibi, bu kitabın başında da takrizler yer alır. Birkaç ay sonra Recaizade Mahmud Ekrem ve Üsküdarlı Talat gibi ünlü isimlerin takrizleriyle çıkan *Mehâmid-i Hamidiye*'de ise Sultan II. Abdülhamid övülmektedir. Florinalı, özellikle Cumhuriyet devrinde bu kitabını eserleri arasında hiç zikretmeyerek unutturmaya çalışmıştır.

Mehâmid-i Hamidiye'de, takrizlerden sonra yer alan fotoğrafın altındaki dörtlük, Nâzım'ın megalomanisinin çok erken başladığını göstermektedir:

Kâlâ-yı dil-rübâ-yı tab'-ı vesîm-i Nâzım
Enzar-ı i'tibârı celbeyledikçe dâim
Nâmım enâma olsun sermâye-i sitâyîş
Vasfımla revnak alsun pîrâye-i sitâyîş⁵¹

Florinalı'nın Cumhuriyet'ten önce çıkan ve Türk askerinin Çanakkale'de kazandığı zaferler hakkında yazdığı manzumelerinden oluşan son kitabı *Zafer Teraneleri* (1334) ismini taşır. Rıza Tevfik'in uzun takrizinde destan şiiri hakkındaki görüşlerini anlattıktan sonra Florinalı'nın manzumelerini değerlendirdiği bu eserde "Zafer Destanı" Rıza Tevfik'e, "Çanakkale Türküsü" Ali Ekrem Bey'e, "Şehname-i Şan'dan Birkaç Sahife"⁵² ise Abdülhak Hâmid'e ithaf edilmiştir.

Terennümler Teellümler (İstanbul 1340), Florinalı Nâzım'ın çok önemseydiği ve Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem'e [Bolayır] ithaf ettiği kitaptır. Bu kitabın başındaki uzun ithaf yazısında, daha Florina'dayken rüyasında gördüğü Namık Kemal'in kendisine iltifatlarda bulunduğunu ve bu rüyanın Müftü Mehmed Efendi tarafından geleceğinin parlak olacağı yolunda tabir edildiğini anlatıyor. Aynı yazıdan Florinalı'nın Ali Ekrem'le 1909 yılında tanıştığını ve şiirlerini onun uyarıları doğrultusunda aruz kusurlarından arındırarak söyleyişte "şekl-i kemal"e ulaştığını da öğreniyoruz. Daha sonra "Mütalâat ve İntikadât-ı Edebiyye" bölümü geliyor. Sami Paşazade Sezai, Halid Ziya ve Cenab Şahabeddin Beylerin eser hakkındaki yazılarının yer aldığı bu bölümü, Florinalı'nın *Terennümler Teellümler*'i nasıl yazdığını anlattığı uzun yazısı, Hâmid ve Sezai ile birlikte çek-

tirdiği fotoğraflar, Cenab'ın ve Ali Ekrem'in imzalı birer fotoğrafı takip ediyor.⁵³ Ve tabii çeşitli dönemlerini yansıtan kendi fotoğrafları... Asıl metnin "Şarkılar" başlıklı ilk bölümüne ancak 65. sayfada ulaşabiliyoruz. 132. sayfada birden karışımıza kızı Aliye Meliha Hanım'ın bebeklik fotoğrafı çıkıyor. Ardından kızı ve doğum yaparken ölen karısı hakkında yazdığı şiirler ve yeni bir bölüm: "Ulvî Tahassüsler". Hâmid'e ithaf edilen şiiri Sezai ve Halid Ziya'ya ithaf edilenler takip ediyor. Üçüncü bölümde "Şâir-i Âzam", dördüncü bölümde "Edîb-i Muazzam"⁵⁴ için birer şiir var. Bu bölümlerde, ne kadar önemli bir şair olduğunu belgeleyen ithaflı ve imzalı fotoğrafları da ihmal etmeyen Florinalı, beşinci bölümü gazellerine, altıncı bölümü Recaizade ve Tevfik Fikret için yazdığı mersiyelere ayırmış. Ve "Küçük Şaire"nin el yazısıyla bir şiiri, ihtifallerde şiir okurken çekilmiş fotoğrafları, diğer mersiyeler, Emine Hanım'ın ölümü üzerine Nazif tarafından gönderilen mektubun klişesi... Kısacası karmakarışık bir kitap...

Florinalı'nın aynı yıl, yani 1340 (1924) yılında basılmış iki kitabı daha var. Aslında bunlar kitap değil, küçük risalelerdir: *Ziya Gökalp'ın Tabutu Huzurunda* ve *Cumhuriyet Marşları*. 1341 (1925) yılında basılan *Nefî ve Fikret'in Büyük Ruhlarına* ve 1927 yılında basılan *Yadigar-ı Takdis-i Fikret* de öyle... Ziya Gökalp'ın vefatı vesilesiyle neşrettiği risalenin kapaklarının iç kısımlarında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve ilgili makamlara hitaben yazılmış bir dilekçe yer alır. Florinalı bu dilekçede mağdur durumda bulunan Sami Paşazade Sezai'ye "Hidemat-ı Vataniye" tertibinden maaş bağlanması talep etmektedir.

1341'de basılan *Hâtırat-ı Meşâhir*, Florinalı'nın *belki de* en ünlü kitabıdır. O da Abdülhak Hâmid'e övgülerle başlar, *Terennümler Teellümler* hakkında yazılmış yazılar, mektuplar, notlar, ithaflar, fotoğraflar, klişelerle devam eder. Kitabın bir bölümü de Nedim, Mimar Sinan ve Şeyh Galib ihtifallerine ve birçok ihtifalde şiirler okuyan "Küçük Şaire"ye ayrılmıştır. Ve Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın bir mektubu, Hâmid, Sezai ve Fikret'in imzalı fotoğrafları, çeşitli şiirler...

1928, üç kitabın doğduğu hayli verimli bir yıldır: *Ebediyet Yolunda Bir Hitabe*, *Şâir-i Âzamımızı Tebcil* ve *Türk'ün Büyük Zaferi*.

Abdülhak Hâmid'in "İngiltere'nin en yüksek edebî mahfili" olan PEN Kulüb'ün teklif ettiği fahri üyeliği kabul etmesi üzerine, kendisi kabul edilmiş gibi seven Florinalı hemen kolları sıvamış, öteki kitapları gibi bir kırkambara benzeyen *Şâir-i Âzamımızı Tebcil* adlı kitabını hazırlayıp alelacele yayımlamıştır. Fotoğraflar, şiirler, ithaf yazıları, fahriyeler, methiyeler... En az Hâmid kadar kendisini de tebcil eden Florinalı, Gülhane Hastahanesi'nden aldığı zekâ raporuyla ilgili açıklamalara yer verdiği ve bol fotoğraf kullandığı bu kitabında doğduğu kasabayı da ihmal etmemiştir.

İddialı bir isim taşıyan *Ebediyet Yolunda Bir Hitabe* de birbirinden farklı konuların iç içe geçtiği bir kitaptır. Ağırlıklı olarak yakın dostları şair Üsküdarlı Talat ve Süleyman Nazif hakkında yazılanları ve kendi yazdıklarını bir araya getiren Florinalı, Sami Paşazade Sezai'ye Büyük Millet Meclisi tarafından maaş bağlanmasıyla ilgili -ki bu hayırlı kararın alınmasında küçümsenemeyecek bir payı

Florinalı Nazım'avukat olduktan sonra:

Ramî Karagöz — Bir yarı kafalar olsa.. O söylese, bendeniz dinlesem.. Bendeniz dinlesem, gene o söylese!.. Oturan heyeti hâkime de safayab olsalar!..

Florinalı Nâzım, gazetelerin ilân servislerine ödediği paralar yüzünden geçim sıkıntısına düşmüş olmalı ki, son yıllarında avukatlık yapmaya karar vermiş; Engin Verim'in ulaştığı bilgilere göre, 19 Ocak'ta başladığı avukatlık stajını 25 Şubat 1935'te bitirmişti. Onun bu girişimi de alaylı yazılara ve karikatürlere konu olmuştur.

vardır- gelişmeleri de geniş olarak yansıtmıştır. Bu kitabın ilgi çekici bir taraflarından biri de şair Üsküdarlı Talat hakkında önemli kaynaklardan biri olmasıdır. "Küçük Şaire"nin "Büyük Gazi"ye yeni harflerle yazdığı şiirin klişesinin bu kitapta olduğunu özellikle hatırlatmak isterim.

Türk'ün Büyük Zaferi ise, kapağında ve iç sayfalarında Mustafa Kemal'in Florinalı'ya cevabî mektuplarının yer aldığı ve Milli Mücadele'nin anlatıldığı manzum bir piyestir.

Florinalı'nın yeni harflerle yayımladığı tek kitabı vardır: *Türk Şiir Krallığı Neden ve Nasıl Doğmuştu* (1934).⁵⁵ Şiir krallığı hikâyesini, bütün kitaplarında gördüğümüz dağınıklık içinde ve sadeleştikçe bozulup çetrefilleşen bir Türkçeyle anlattığı bu kitabın İstanbul Halkevi Kütüphanesi'ne hediye ettiği nüshası, onun nasıl karmaşık bir ruh hali ve kafa karışıklığı içinde olduğunu açıkça göstermektedir.⁵⁶ Florinalı, bu nüshanın başına defter yaprakları ekleyerek bir kısmı yayımlanmış bütün eserlerinin listesini, parantezler, köşeli parantezler, tireler ve önemli gördüğü noktaları vurgulamak için büyük harfler kullanarak karmakarışık bir halde not etmiştir.

Son birkaç yılını inzivada geçiren Florinalı, 6 Haziran 1939 tarihinde, Asabiye Servisi'nde tedavi görmekte olduğu Gülhane Hastahanesi'nde, saat 18.00'de öldü ve ertesi gün Topkapı Mezarlığı'nda toprağa verildi. Cenazesine aile yakınları dışında hiç kimse katılmamış, tabutu dört asker ve üç polis tarafından taşın-

mıştı.⁵⁷ Gazeteler de bu ölüm haberine pek iltifat etmediler. Onunla en fazla uğraşan *Cumhuriyet*, üçüncü sayfasının sağ alt köşesinde “Zavallı Florinalı Nâzım”ın öldüğünü duyurmakla yetinmişti.⁵⁸ Bu haberin hemen üstünde de onu “Şiir Kralı” ilân eden Peyami Safa’nın “Florinalı’nın Ölümü” başlıklı fıkrası yer alıyordu.

Yazısına, “Bütün ömründe ona hepimiz güldük” cümlesiyle başlayan ve Florinalı’nın her şeyiyle gülünç olduğunu, “tanrısı Hâmid, nebisi Nazif, velisi Cenab” da dâhil olmak üzere, eski ve yeni bütün nesillerin ve bütün zekâların ona kahkahalarla veya kıs kıs güldüklerini söyleyerek başlayan Peyami Safa, anlaşılabilir, biraz da günah çıkarma niyetindedir; onun ismini artık şaka ve mizah mevzu olmaktan çıkarıp edebiyat galerisinde Hâmid isminin ayakucuna asmak gerektiğini, “Hâmid’i ulvî bir Florinalı ve Florinalı’yı gülünç bir Hâmid yapan gizli ruh akrabalığını” hep ikincinin aleyhinde yorumlamamak gerektiğini söyler. Peyami Safa’nın son cümlesi de ilgi çekicidir: “Karikatürle aslı arasındaki münasebetin üstüne artık istihza ile değil, bir edebiyat tarihi dikkatiyle eğilelim.”

Ne var ki Florinalı ölümünden sonra da karikatürlere konu olmaktan kurtulamamıştır. Mesela *Karikatür* dergisinde yayımlanan Ratip Tahir imzalı bir karikatürde, Şâir-i Âzam ve halefi öteki dünyada birlikte görünürler. İki de kanatlıdır; Hâmid, bir bulutun üstüne azametle kurulmuştur. Florinalı, bir tabağa konulan kartviziti komi kılığında bir melek tarafından üstada “Efendim, biri geldi, sizi görmek istiyormuş!” diye takdim edilirken bulutların arasından kafasını uzatmış, heyecanla huzura kabul edilmeyi beklemektedir. Hâmid şu cevabı verir: “Tevfik Fikret’e götür, bakalım o ne diyecek? O benden kıdemlidir!”⁵⁹

Nahid Sırrı [Örik] da, *Ülkü* dergisinde çıkan yazısında,⁶⁰ Florinalı’yı Luigi Pirandello’nun *Dördüncü Henri* piyesindeki kahramana benzetmişti. Bu bir kıyafet balosuna IV. Henri kıyafetinde katılan ve bu balo sırasında birden aklını kaçıarak gerçekten kral olduğunu zanneden adam, hastalık geçtikten sonra deliliğinin kendisine sağladığı imkân ve hürriyetlerden faydalanmak amacıyla krallık iddia etmeye devam eder ve etrafına dediğim dedik bir hükümdar edasıyla emirler yağdırıp istediğini söylemeye başlar. Florinalı Nâzım da masum bir eda ile bir şiir dâhisi olduğunu ilân ettikten sonra kendi kendisini övmekte sınır tanımaz hâle gelmişti. Her şeye rağmen, Nahid Sırrı’ya göre, Florinalı, “iyi şeyler de söylemiş ve selis, düzgün nazmında bazen şiire varmış bir adamdı. Sahifeler ve ciltler dolduran eserleri arasında güzel mısra ve beyitler aranırsa birkaç sahife” toplanabilirdi. Vefatından sonra yazılan yazılarda bu hakkı birazcık olsun teslim edilmeliydi.

Şurası bir gerçektir ki, Florinalı Nâzım aslında trajik bir karakterdi. Hayran olduğu Abdülhak Hâmid gibi büyük bir şöret olabilmek için zekâsının ve kabiliyetinin sınırlarını zorlayarak kendi kaderine meydan okumuş, krallığını gerektiğinde kavga ederek sonuna kadar kahramanca savunmuştu.

DİPNOTLAR

- ¹ *Yeni Mecmua*, cilt V, sayı 100, 28 Mart 1941.
- ² Takriz edebiyatı hakkında Turan Karataş'ın bir çalışması vardır. Bk. *Takriz Edebiyatı (1882-1928)*, Hece Yayınları, Ankara 2002. Karataş, Florinalı Nâzım'ın *Sünbülistan-ı Musiki* adlı kitabının başındaki takrizlerden bir kısmını kitabına almıştır. Bk. *Age*, s. 223-230.
- ³ Florinalı Nâzım, *Hâtrât-ı Meşâhir*, İstanbul 1341, s. 184.
- ⁴ *Süs*, sayı. 17, 5 Teşrinievvel 1339.
- ⁵ Florinalı Nâzım, *Ebediyet Yolunda Bir Hitabe*, İstanbul 1928, s. 7.
- ⁶ Nureddin Artam, Hâmid'in Florinalı'yı kapı çuhadarı, tahsildar ve kâhya gibi kullandığını iddia ediyor. Bk. Toplu İğne (Nurettin Artam), "Şiir Kralı Öldü", *Kurun* (ek), sayı 185, 10 Haziran 1939.
- ⁷ Florinalı Nâzım, *Terennümler Teellümler*, İstanbul 1340, s. 169.
- ⁸ *Abdülhak Hâmid'in Hatıraları* (haz. İnci Enginün), Dergâh Yayınları, İstanbul 1994, s. 377.
- ⁹ Süleyman Nazif: "Muhibb-i muhteremi, Florinalı Nâzım beyefendinin kerimeleri Aliye Meliha Hanım'ın mes'ud ve muhadderât-ı mestakbelenin mefharı olmasını an samîm-i kalb dua eder. Maçka Palas, 22 Ağustos 1925"; Abdülhak Hâmid: "Süleyman Nazif'in bu duasına âmin demekle iktifa etmez, kendim de can ü dilden bu güzel kızın ömr ü âfiyeti ve bu âlemde her türlü muvaffakiyeti için dua ederim." Bk. *Yadigâr-ı Takdis-i Fikret*, İstanbul 1927, s. 5.
- ¹⁰ *Terennümler Teellümler*, s. 209.
- ¹¹ Toplu İğne (Nurettin Artam), agy.
- ¹² Halit Fahri Ozansoy, "Florinalı Nâzım ve Abdülhak Hâmid'in Hicvi", *Edebiyatçılar Çevremde*, Sümerbank Kültür Yayınları, İstanbul 1970, s. 97-103.
- ¹³ *Servet-i Fünun*, cilt LXII, sayı 1570-96, 16 Eylül 1926, s. 274. Bu şiir için ayrıca bk. Abdülhak Hâmid Tarhan, *Bütün Şiirleri 3: Hey Yahut Hiç* (haz. İnci Enginün), Dergâh Yayınları, İstanbul 1982, s. 266-267.
- ¹⁴ Halit Fahri, *age*, s. 103.
- ¹⁵ *Abdülhak Hâmid'in Mektupları II* (haz. İnci Enginün), Dergâh Yayınları, İstanbul 1995, s. 744. İnci Enginün, Hâmid'in Florinalı'ya yazdığı üç mektubu yayımlamıştır. Bk. *Age*, s. 684, 690, 736.
- ¹⁶ Cenab Şahabeddin, "Hâtrât-ı Meşâhir Münasebetiyle", *Servet-i Fünun*, sayı 1499-25, 7 Mayıs 1341.
- ¹⁷ İbrahim Alaettin, *Süleyman Nazif*, Suhulet Kitabevi, İstanbul 1933 s. 151-153.
- ¹⁸ Hilmi Yücebaşı, *Faruk Nafiz Çamlıbel-Bütün Cepheleriyle*, İstanbul 1974, s. 294.
- ¹⁹ Yusuf Ziya Ortaç, *Bir Varmuş Bir Yokmuş/Portreler*, İstanbul 1960, s. 49.
- ²⁰ *Akşam*, 30 Ağustos 1928.
- ²¹ 1 Nisan 1926 tarihli bu meşhur rapor şöyledir:
"Üstâd-ı muhterem ve şair-i âzam Florinalı Nâzım beyefendiye yapılan dimağ radyografisinde hafıza, meleke-i aklıye, isabet-i ayn ve tahayylül merkezlerinin fevkalâde neşv ü nemâda bulunduğu ve bu merâkize tevafuk eden nevâhî-i dimağiyenin fevkalâde münevver olup bu tenevvürün tenevvür-i tabiiiden pek ziyade bulunmakta olduğu, ezcümle batinât-ı dimağiye dâhilinde mevcut bulunan 'mâyi-i dimaği-i sevki'nin floresans hasasının mütezâyid bulunduğu ve husule gelen lemeâtın pek şâyân-ı dikkat olduğu görülmüştür.
"Muayene neticesinde dimağın tabiiye nisbet edilecek olursa pek fazla neşv ü nümâ bulduğu ve sebebdan izâm-ı kahfiyenin (?) pek ziyade rekakat kesbettiği anlaşılmıştır." Bk. *Şair-i Âzâmımızı Tebcil*, s. 165, 168.
- ²² Nurullah Atâ, "Kötü Şakalar", *Hayat*, sayı 96, 27 Eylül 1928, s. 18.
- ²³ *Milliyet*, 30 Teşrinisani 1928.
- ²⁴ *Vakit*, 30 Kânunuevvel 1928.
- ²⁵ Florinalı, raporla ilgili bütün bu gelişmeleri *Şair-i Âzâmımızı Tebcil* adlı kitabında uzun uzun anlatmıştır. Bk. s. 158-168.
- ²⁶ Sedat Simavi, "Şiir Kralımız Neler Söylüyor?", *Yedigün*, 22 Mart 1933.
- ²⁷ *Milliyet*, 6 Eylül 1932, s. 7.

- ²⁸ *Cumhuriyet*, 8 Eylül 1932.
- ²⁹ Florinalı Nâzım, *Türk Şiir Kralığı Neden ve Nasıl Doğdu*, İstanbul 1934, s. 9-10.
- ³⁰ İbnülemin, Florinalı Nâzım'ın ilk kitabı *Sünbülistan-ı Musiki*'ye takriz yazarlarıdır. Bk. Florinalı Mehmed Nâzım, *Sünbülistan-ı Musiki*, İstanbul 1325, s. 9-10.
- ³¹ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, cilt I, s. 230, 548; cilt II, s. 1674.
- ³² İbnülemin, *age*, cilt I, s. 1155-1159.
- ³³ Florinalı, İbnülemin'in talebi üzerine yazıp gönderdiği otobiyografiyi *Son Asır Türk Şairleri*'ni beklemeden yayımlamıştır. Bk. *Şair-i Âzamımızı Tebcil*, s. 234-238.
- ³⁴ İbnülemin, *age*, cilt IV, s. 2253-2254.
- ³⁵ Cemaleddin Server'in [Revnakoğlu] Florinalı'nın ölümü üzerine yazdığı bir yazıdaki ifadeden, ilân sayfalarında yayımlanan yazı ve şiirlerinden para almasının edebiyat çevrelerinde pek hoş karşılanmadığını anlıyoruz. Revnakoğlu şöyle diyor: "Halil Nihad'ın çok yerinde olan müdahalesine kadar ilân sahifesinde çıkacak her mısraının her harfi için ayrı ayrı para aldık; aşka, safiyete, sarsılmayan kanaat ve karaktere olsun hürmet etmeği bilmedik". Bk. Cemaleddin Server, "Florinalı", *Yenigün*, sayı 19, 15 Temmuz 1939.
- ³⁶ *Cumhuriyet*, 12 Eylül 1932, s. 8.
- ³⁷ Peyami Safa, "Florinalı Nâzım Beye Biat", *Cumhuriyet*, 13 Eylül 1932.
- ³⁸ Abdülhak Hâmid, Sami Paşazade Sezai, Uşşakîzade Halit Ziya, Cenab Şahabeddin, Ahmet Cevdet, Abdullah Cevdet, Hüseyin Kâzım Kadri, Ali Kâmi, Tokadizade Şekib, Mehmet Ali Tevfik, İbnülemin Mahmut Kemal, Mehmet Âkif, Mithat Cemal, Tâhir Nâdi, Salih Saim, Halil Nihat, İbrahim Alâettin, Şâkir Emin, Dr. Halil Fahrettin, M. İlhan, Dr. Rifat.
- ³⁹ Keriman Halis [Ece] 1932 yılında önce Türkiye Güzeli saçılmış, daha sonra Belçika'nın Spa şehrinde yapılan yarışmada Dünya Güzellik Kraliçesi ilan edilmişti. Türkiye'de yapılan yarışmanın jürisinde Abdülhak Hâmid ve Halid Ziya Uşaklıgil gibi tanınmış edebiyatçılar da vardı. Güzellik kraliçesi yarışmalarının çoğunda jüri üyesi olarak yer alan Peyami Safa hakkında, *Yedigün*'ün dergisinde (sayı 2, 22 Mart 1933) şöyle bir duyuru yer almaktadır:
"İstediyini kral, istediğini kraliçe yapan adam kimdir?
Cevap verelim: Peyami Safa!
Evet! Bütün memleket bilir ki her sene kraliçelerin intihabında en tesirli şahsiyet Peyami Safa'dır. O, yalnız güzelleri seçme ve seçtirmekle, tahta çıkarmakla kalmaz; maruf ilim adamlarını tahtlarından indirir, genç edebiyat heveskârlarına prenslik payesi verir, kimini batırır, kimini çıkarır.
Florinalı Nâzım Bey'e "Türk Şiir Kralı" ünvanını verdiren de Peyami Safa'dır. O gün bugün *Zeyl-i Makber* şairi "Türk Şiir Kralı" ünvanını iftiharla taşıyor."
- ⁴⁰ *Cumhuriyet*, 17 Eylül 1932, s. 4.
- ⁴¹ *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1932, s. 1.
- ⁴² Mazhar Osman, *Sıhhat Almanakı*'nı "Aziz ve muhterem şairimiz Florinalı Nâzım beyefendiye takdim. 6.9.1933. Mazhar Osman", *Keyif Veren Zehirler*'i de "Muhterem ve aziz dostum büyük şair Florinalı Nâzım Bey'e. 27.8.1934" diye imzalamıştır.
- ⁴³ *Cumhuriyet*, 22 Eylül 1932, s. 8.
- ⁴⁴ İbnülemin, *age*, cilt II, s. 1156. İbnülemin bu kıt'aya bir dipnot düşerek şöyle diyor: "Bence 'kral'lık değil, 'kır al'lık Nâzım için daha haşmetli bir nam-ı zafer ittisamdır".
- ⁴⁵ Bu adres, bu konakta çıkarak bütün semte yayılan, aşağıda genişçe söz edeceğimiz yangın hakkında çıkan bir haberde kaydedilmiştir. Bk. *Cumhuriyet*, 10 Eylül 1933.
- ⁴⁶ *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1932.
- ⁴⁷ *Cumhuriyet*, 10 Eylül 1933.
- ⁴⁸ "Görüşler", *Yeni Adam*, sayı 547, 21 Haziran 1948, s. 3.
- ⁴⁹ "Bana Kalırsa", *Cumhuriyet*, 10 Eylül 1933, s. 5.
- ⁵⁰ "Şiir Kralımızın Huzurunda", *Yarım Ay*, 1 Ağustos 1936.
- ⁵¹ *Mehâmid-i Hamidiye*, İstanbul 1325, s. 20.

⁵² Florinalı, düştüğü bir dipnotta, *Şehname-i Şağ*'ın Çanakkale'de yaratılan harikaların anlatıldığı manzum bir eser olacağını söyler. Bk. *Zafer Teraneleri*, İstanbul 1334, s. 15. Ancak böyle bir eser yazılmamıştır.

⁵³ "Florinalı Nâzım, *Terennümler Teellümler* adlı eserine Cenab Şahabeddin'in yazdığı takriz için dermiş ki: 'Bendeniz üstada gittim, eser-i âcizi için bir takriz yazmalarını rica ettim. Bunu yazdılar. Acz-i mutlaka-i edebîmizle lütfen istihza buyurmuşlar. Ben bu hareketi kendilerinin yüksek mertebe-i üstadanelerine yakıştıramadım. Fakat tebciilen ve tekrimen gene bu takrizi eser-i âcizimin başına koydum. Üstada yegâne cevabım eserdir. Ahfad ikisini de okur ve hükmünü verir.'" Bk. Server Bedi, "Şiir Kralı", *Cumhuriyet*, 22 Haziran 1939.

⁵⁴ "Edf-i Muazzam", Florinalı Nâzım'ın lügatinde Sami Paşazade Sezai'dir.

⁵⁵ Florinalı'nın soyadı bu kitabın kapağında "Günay", fakat İstanbul Halkevi'ne hediye ettiği nüshada elyazısıyla yazdığı notlarda "Özgünay" şeklindedir. 1934 yılında yayımlanan bu kitapta soyadının kullanılmış olması, Florinalı'nın kanun çıkar çıkmaz soyadı aldığını gösteriyor. Zaman zaman da "Kıral"ı soyadı gibi kullanmıştır: Nâzım Kıral Özgünay veya Nâzım K. Özgünay.

⁵⁶ Bu nüsha, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ndedir.

⁵⁷ İbnülemin de, *Cumhuriyet* gazetesinde "merhumun eslaf için ihtifaller tertib eylediği halde kendi cenazesinde heman hiç kimse bulunmadığından bahsedildiğini" belirttikten sonra, telefonla defalarca sorduğu halde cevap alamadığı için cenazenin ne zaman kaldırılacağını ve nerede toprağa verileceğini öğrenemediğini, bu yüzden merhuma son vazifesini yapamadığını ve çok üzüldüğünü söyler. Bk. *Son Asır Türk Şairleri*, cilt IV, s. 2253.

⁵⁸ *Cumhuriyet*, 7 Haziran 1939.

⁵⁹ *Karikatür*, cilt VIII, sayı 183, 29 Haziran 1939, s. 15.

⁶⁰ "Florinalı Nâzım İçin", *Ülkü*, cilt XIII, sayı 77, Temmuz 1939, s. 472.